

הערה מוקדמת לספר דברים

החלק העיקרי של ספר דברים מגיע עד פרק לא. יג. עד סופה של אותה פרשה, המספרת לנו על כתיבת התורה על ידי משה ומסירתה אל הכהנים. אל החלק העיקרי הזה נוספים עוד שני נספחים: (1) שירת משה, יחד עם פסוקי־פתיחה וסיום (פרק לא, יד—לב, מז). (2) הסיפור על מיתתו של משה רבינו, ברכתו האחרונה עם דברי סיום (פ. לב, מח—לד, יב).

החלק העיקרי של הספר גם הוא מתחלק בעיקר לשלושה נאומים:

א. הנאום הראשון (פ. א. ו—ד, מ) מוסגר על ידי הכותרת (א. א"ה) וסיפור נספח (ד. מא"ג). בתוכו מתבאר היסוד ההיסטורי של הנאומים הבאים, יחד עם דברי־תוכחה הקשורים אליו.

ב. הנאום השני, שהגנו רוצים לקרוא לו נאום המצוות (פ. ה. א—כו, יט) יש לו כותרת של ששה פסוקים (ד. מד"ט). ונספח אליו צויו של משה לכתוב את דברי התורה על אבנים (כו. א"ח). עיקר תוכנו הן מצוות.

ג. הנאום השלישי, שהגנו רוצים לקרוא לו נאום הברית, הוא התוכן העיקרי של אותו חלק מספר דברים, המתחיל בפרק כז. ט ומגיע עד פרק לא. יג. הנאום מסתיים עם פסוק ל. כ. בשני מקומות הוא מופסק על ידי הוספות באמצע, ונספח לו פ. לא. א"ג. תוכנו העיקרי הוא כריתת הברית בין הקב"ה וישראל בארץ מואב.

שלושת החלקים הללו של החלק העיקרי של ספר דברים, מתחילים — כמו שמעיר הגאון רבינו אליהו מוילנא — באותן המילים, אשר בהן מתחילים שלשת הספרים האמצעיים של התורה, שהם מכילים את המצוות: אלה (דברים א. א.), ויקרא (דברים ה. א.), וידבר (דברים כז. ט). החלק האמצעי המכיל את המצוות, מתאים לספר ויקרא, אשר גם בו נכללו רוב מצוות התורה.

מבוא מקיף לספר דברים אפשר יהיה לתת רק עם גמר פירושו*.

* הגר"צ הופמן זצ"ל נפטר בטרם סיים את פירושו לספר דברים ולא הספיק לכתוב את המבוא.